

MAATALOUDEN RAKENTEEN
KEHITYSENNUSTEET ERI
MENETELMILLÄ

LEIF KARLSSON

MARKKU NEVALA

SUMMARY

STRUCTURAL DEVELOPMENT IN FINNISH AGRICULTURE UNTIL YEAR 2000
—FORECASTS AND FORECASTING METHODS

HELSINKI 1979

MAATALOUDEN TALOUDELLISEN TUTKIMUSLAITOKSEN JULKAISUJA N:o 39
PUBLICATIONS OF THE AGRICULTURAL ECONOMICS RESEARCH INSTITUTE,
FINLAND, No. 39

MAATALOUDEN RAKENTEEN KEHITYSENNUSTEET ERI MENETELMILLA

LEIF KARLSSON

MARKKU NEVALA

SUMMARY:

STRUCTURAL DEVELOPMENT IN FINNISH
AGRICULTURE UNTIL YEAR 2000

- FORECASTS AND FORECASTING METHODS

HELSINKI 1979

ISBN 951-9199-53-5

ESIPUHE

Tässä raportissa kuvataan maatalouden rakenteen ennustamistekniikkaa kahden erilaisen metodin puitteissa. Näillä menetelmillä on viime vuosina tapahtunutta rakennekehitystä projisoitu tulevaisuuteen, tämän vuosisadan loppuun saakka. Päättäessämme tämän tutkimuksen haluamme erityisesti kiittää ruotsalaista kolleegaamme ANDERS WALLENBECKiä avusta ja hyvästä yhteistyöstä. Kappaleessa 3 esitetyt vertailevat ennusteet on laadittu hänen kehittämällään menetelmällä ja tietokoneohjelmilla. Kiitämme myös toimistopäällikkö NIILLO HINTIKKAA, joka on auttanut maatilarekisterin tietojen saattamisessa menetelmille sopivaan muotoon.

Eri kirjoittajien osuuksista todettakoon, että Markku Nevala on vastannut tutkimuksen kokonaissuunnittelusta ja menetelmävalinnoista. Hän on myös viimeistellyt tutkimusraportin. Leif Karlssonin vastuulla on ollut ohjelmointi, tietojen keruu ja käsittely, tulosten analysointi sekä alustavan tutkimusraportin laatiminen.

Kiitämme Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen hallitusta, joka on hyväksynyt tämän raportin laitoksen julkaisusarjaan.

SISÄLTÖ

	Sivu
1. JOHDANTO	7
2. MARKOVIN KETJUMALLIEN SOVELLUTUKSET	9
2.1. Menetelmän periaatteet	9
2.2. Siirtymämatriisit	9
2.3. Systeemin tasapainotila	12
2.4. Empiirinen aineisto	13
2.5. Markovin ketjujen mukaiset ennusteet	17
2.5.1. Maatalousyritysten lukumäärän kehitys	17
2.5.2. Peltopinta-alan kehitys	19
2.5.3. Tilakoon kehitys	21
2.5.4. Teoreettinen tasapainotila	22
3. TRENDIMENETELMÄN SOVELLUTUS	23
3.1. Menetelmän kuvaus	23
3.2. Trendimenetelmällä saadut ennusteet	25
3.2.1. Maatalousyritysten lukumäärä	25
3.2.2. Peltopinta-alan kehitys	27
3.2.3. Keskimääräisen tilakoon kehitys	27
4. ENNUSTEIDEN VERTAILU	29
5. LOPPUKOMMENTTI	32
KIRJALLISUUTTA	33
SUMMARY	34
LIITTEET	

1. JOHDANTO

Maataloudessa tapahtuva rakennekehitys on 1970-luvulla ollut erityisen nopeata. Maatalousyritysten lukumäärä on laskenut ja samalla tuotantoa jatkavien yritysten käytettävissä oleva peltoala on kasvanut. Vuosina 1969-76 yli yhden peltohehtaarin yritysten lukumäärä laski 297 000:sta 243 000:een, eli kaikkiaan 18 %. Tuotannon lopettaminen on tapahtunut lähinnä pienillä tiloilla, sillä keskimääräinen peltoala on samana aikana kohonnut vain 1,3 ha eli noin 14 %. Samana aikana keskimääräinen peltopinta-ala kohosi vain 9,0 ha:sta 10,3 ha:iin.

Maatalouden rakenteen kehitysnopeudella on keskeinen sija sekä maatalouspolitiikkaa että yleistä talouspolitiikkaa koskevassa suunnittelussa. Tästä syystä tieto siitä, millä nopeudella maatalouden rakenne tulevaisuudessa muuttuu, olisi tärkeitä tulevaisuuden toimintalinjojen suunnittelijoille.

Maatalouden rakenteen ennustaminen on yleismaailmallisesti koettu ongelmalliseksi eikä osuvia ennusteita ole useinkaan saatu. Tehtävän epäkiitollisuudesta huolimatta on tässä selvityksessä pyritty hahmottamaan maatalouden rakenteen kehitystrendejä pitkälle tulevaisuuteen, edellyttäen että kehitys noudattaisi sitä kaavaa, mikä on vallinnut 1970-luvun alkupuolella. Toinen tärkeä tutkimuksen päämäärä on ollut kokeilla käytettävissä olevia ennustemenetelmiä ja soveltaa niitä Suomen oloihin.

Tutkimuksessa on sovellettu kahta eri tyyppistä ennustemenetelmää, joista pääpaino on kohdistettu Markovin ketjumallien hyväksikäyttöön. Vertailujen mahdollistamiseksi ennusteita on laadittu myös sellaisella trendimenetelmän sovellutuksella, jonka WALLENBEC (1977) on kehittänyt maatalouden rakenteen kehittämiseen. Kumpakaan menetelmää ei aikaisemmin ole käytetty maatalouden rakenteen ennustamiseen Suomessa. Sen vuoksi on raporttiin myös sisällytetty lyhyt selostus metodien periaatteista ja niiden käytöstä.

Päätehtävä on siten ollut maatalousyrittäjien lukumäärän ennustaminen. Tämän lisäksi on maatilojen lukumäärästä eri suuruusluokissa johdettu peltoalan kokonaismäärän ja keskimääräisen tilakoon kehitystrendit koko maassa ja eri alueilla.

Ennen kuin lähemme tarkastelemaan saatuja ennusteita on syytä korostaa, että maatalouden rakennemuutos on monimutkainen tapahtumaprosessi. Siinä vaikuttavia tekijöitä ja niiden välisiä kausaliitteita on vaikea - jos ei mahdotonta - ennustaa. Tässä työssä ei riippuvuussuhteiden määrittämiseen ole kiinnitetty huomiota, vaan käytetyt mallit ovat ei-kausallisia. Ennusteet on laadittu projisoimalla tapahtunutta kehitystä tulevaisuuteen. Näin ollen niiden osuvuus edellyttää kehityksen jatkumista samana kuin 1970-luvulla. Täten ennusteita on tarkasteltava jonkinlaisena perusvaihtoehtona: ennusteet toteutuvat mikäli rakennepolitiikassa ja yhteiskunnan kehityksessä ei tapahdu olennaisia muutoksia.

2. MARKOVIN KETJUMALLIEN SOVELLUTUKSET

2.1. Menetelmän periaatteet

Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa käytettiin ennustemenetelmänä Markovin ketjumalleja. Menetelmä on saanut nimensä venäläisen matemaatikon Markov'in mukaan, joka esitti sen periaatteet vuonna 1907¹⁾.

Markovin ketjut on stokastinen ennustemenetelmä, jonka avulla voidaan ennustaa systeemin rakenteessa tapahtuvia muutoksia. Metodin käyttö edellyttää, että systeemin elementit voidaan jakaa luokkiin jonkun niihin sisältyvän ominaisuuden perusteella. Tämä ominaisuus voi olla joko kvalitatiivisesti tai kvantitatiivisesti määriteltävissä. Käsillä olevassa tutkimuksessa systeemi muodostuu kaikista Suomessa olevista maatilayrityksistä ja luokittelu perustuu näiden käytettävissä olevaan peltoalaan.

Maatalouden rakenteessa tapahtuvia muutoksia voidaan seurata rekisteröimällä kaikki luokasta toiseen tapahtuvat siirtymät. Muutokset maatalouden ulkoisessa rakenteessa tapahtuvat siten, että jotkut yritykset kasvavat kun taas toiset pienenevät tai lopettavat toimintansa kokonaan. Myös uusia yrityksiä voi syntyä. Markovin ketjumenetelmän perusidea on se, että edellä kuvatusta kehityksestä saatujen tietojen avulla ennustetaan rakenteen muutoksia tulevaisuudessa.

2.2. Siirtymämatriisit

Kaiken pohjana Markovin ketjumenetelmässä on siirtymämatriisi ja siitä laskettavat siirtymätodennäköisyydet. Olettakaamme, että tietyssä, luokkiin jaetussa systeemissä, vallitsee tietty rakenne hetkellä t_0 . Jaksolla $t_0 \dots t_1$ rakenne muuttuu niin, että jotkut

---

1) Aihetta koskevasta kirjallisuudesta löytyy joukko esimerkkejä, joissa Markovin ketjumalleja on käytetty maatalouden rakenteen ennustamisessa. Tässä esitettävän tutkimuksen pääasiallisena metodilähteenä on ollut ruotsalaisen SÖDERMANin (1974) työ: "Markovkedjemodeller av jordbrukets strukturomvandling". Kyseisestä julkaisusta löytyy myös hyödyllinen kirjallisuuskatsaus.

systemin elementeistä siirtyvät luokasta toiseen. Kaikki jakson aikana tapahtuneet siirtymät rekisteröidään. Kuvio 1. käy ilmi miten rekisteröidyt siirtymät voidaan esittää matriisimuodossa.

$t_0 \backslash t_1$	1	2	.	i	j	.	n	$\sum t_1$
1	a_{11}	a_{21}	.	.	.	.	a_{n1}	$N_1^{(1)}$
2	a_{12}	.	.	.	.	.	.	$N_2^{(1)}$
.	.	.	.	.	.	.	.	.
i	.	.	.	a_{ii}	a_{ji}	.	.	.
j	.	.	.	a_{ij}	a_{jj}	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.
n	a_{1n}	.	.	.	.	.	.	$N_n^{(1)}$
$\sum t_0$	$N_1^{(0)}$	$N_2^{(0)}$	.	.	.	.	$N_n^{(0)}$	N

Kuvio 1. Matriisi joka kuvaa luokkien välisiä siirtymiä systeemissä.

Figure 1. Matrix describing transitions between the categories in the system.

Matriisin alin rivi on summarivi, joka osoittaa systeemissä olevien elementtien jakauman eri luokkiin hetkellä t_0 . Matriisin sarakkeista käy ilmi miten näiden luokkien elementit ovat jakautuneet hetkellä t_1 . Laskemalla sarakkeet yhteen riveittäin, saadaan äärimmäisenä oikealla olevaan summasarakkeeseen kussakin luokassa olevien elementtien lukumäärä hetkellä t_1 . Näin ollen tämä summasarake kuvaa systeemin rakennetta hetkellä t_1 .

Absoluuttisista siirtymäluvuista voimme laskea todennäköisyydet sille, että tietyssä luokassa oleva elementti siirtyy johonkin toiseen luokkaan tai pysyy samassa luokassa jaksolla $t_0 \dots t_1$. Siirtymätodennäköisyydet saadaan seuraavan kaavan mukaan:

$$P_{ij} = a_{ij} / N_i^{(0)}$$

Kuviossa 2 esitetään vastaavat siirtymätodennäköisyydet matriisimuodossa. Matriisia kutsutaan siirtymämatriisiksi (transition matrix) ja merkitään kirjaimella M.

t_0	1	2	.	i	j	.	n
1	P_{11}	P_{21}	.	.	.	.	P_{n1}
2	P_{12}	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.
i	.	.	.	P_{ii}	P_{ji}	.	.
j	.	.	.	P_{ij}	P_{jj}	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.
n	P_{1n}	.	.	.	.	.	.
Σ	1	1	1	1	1	1	1

Kuvio 2. Stokastinen siirtymämatriisi (M)
Figure 2. Stochastic transition matrix (M)

Sarakkeittain tarkasteltuna matriisin luvut osoittavat todennäköisyydet sille, miten kyseessä olevan luokan elementit jakautuvat ajanjaksona $t_0 \dots t_1$. Esimerkiksi p_{ij} on todennäköisyys sille, että luokassa i oleva elementti siirtyy luokkaan j jakson $t_0 \dots t_1$ aikana. Siirtymämatriisin rakenteesta seuraa:

$$\sum_{j=1}^n p_{ij} = 1$$

Kuvion 1 matriisin alin rivi (summarivi) osoittaa systeemin jakaumaa lähtöhetkellä t_0 . Tätä jakaumaa kutsutaan lähtövektoriksi ja sitä merkitään V_0 . Kertomalla siirtymämatriisi M lähtövektorilla V_0 , saadaan vektori V_1 , joka kuvaa systeemin rakennetta hetkellä t_1 . Kuviossa 1 tätä vektoria edustaa äärimmäisenä oikealla oleva summasarake. Systeemin rakenne kahden jakson jälkeen, hetkellä t_2 , saadaan samalla tavalla kertomalla siirtymämatriisi M vektorilla V_1 . Näin ollen pätee yleisesti:

$$V_1 = M \cdot V_0$$

$$V_2 = M \cdot V_1$$

.

.

.

$$V_n = M \cdot V_{n-1}$$

Näin ollen, kun siirtymämatriisi kerrotaan toistuvasti edelliseltä jaksolta saadulla tulosvektorilla V_{n-1} , voidaan kehittää ennusteita rakenteellisesta kehityksestä halutulle määrälle ajanjaksoja eteenpäin.

Toinen laskentatapa, joka antaa samat tulokset, on korottaa siirtymämatriisi tarkasteltavaa periodia vastaavaan potenssiin ja kertoa näin saatu matriisi lähtövektorilla V_0 :

$$V_1 = M \cdot V_0$$

$$V_2 = M^2 \cdot V_0$$

.

.

.

$$V_n = M^n \cdot V_0$$

On huomattava, että lähtövektorissa V on absoluuttisia lukumääriä, kun taas siirtymämatriisi muodostuu suhteellisista luvuista. Tällöin saadaan myös tulosvektori absoluuttisina lukuina. Jos sekä lähtövektori että siirtymämatriisi olisivat suhteellisiä lukuina, saataisiin tulokseksi suhteellinen jakauma luokittain jakson lopussa.

2.3. Systeemin tasapainotila

Markovin ketjumalleihin liittyy teoreettisesti mielenkiintoinen ominaisuus, joka johtuu siirtymämatriisin ominaisuuksista. Kun mallien avulla ennustetaan useita perättäisiä jaksvoja, huomataan että ennustetut rakennemuutokset toisella jaksolla ovat pienemmät kuin ensimmäisellä, kolmannella taas pienemmät kuin toisella, jne.

Toisin sanoen muutosten voimakkuus heikkenee mitä pidemmälle ajassa mennään eteenpäin. Jos annamme jaksojen määrän edelleen kasvaa huomaamme, että muutokset tulosvektorissa yhä heikkenevät kunnes lopulta systeemi saavuttaa tasapainotilan (steady state). Matemaattisesti tasapainotilanteen tulosvektori V_{∞} saadaan seuraavasti:

$$V_{\infty} = M^{\infty} \cdot V_0$$

Huomaamme, että siirtymämatriisi on korotettava äärettömään potenssiin. Tasapainotilan laskemiseksi on kehitetty useita käyttökelpoisia menetelmiä (vrt. SÖDERMAN). Tasapainotila ei merkitse sitä, että systeemin elementit eivät enää siirtyisi luokasta toiseen. On vain niin, että rakennemuutoksia aiheuttavat voimat ovat tasapainossa. Kustakin luokasta poistuu toisiin luokkiin yhtä monta elementtiä kuin siihen tulee muista luokista, jolloin systeemin rakennekuva ei muutu.

On korostettava sitä, että tasapainotila ei ole mikään optimitilannetta kuvaava systeemin rakenne. Tasapainotilan selvittämisellä onkin pääasiassa vain teoreettista mielenkiintoa. Se voi kuitenkin antaa täydentävän kuvan siitä, millaiseksi rakennemuutoksia aiheuttavat voimat pyrkivät saattamaan systeemin.

Kuten edellä esitetystä selostuksesta käy ilmi, edellyttää Markovin ketjumenetelmä runsaasti laskutoimituksia. Toisaalta menetelmä on verraten helppo ohjelmoida tietokoneelle, jolloin päästään lähes kokonaan eroon käsinlaskennasta. Tämän raportin ohjelma on kehitetty Maatalouden taloudellisella tutkimuslaitoksella, josta se on myös saatavissa muihin tarkoituksiin.

2.4. Empiirinen aineisto

Ennusteiden laatimista varten tarvittavat matriisit on laadittu empiirisen aineiston pohjalta. Tässä tutkimuksessa käytetty aineisto tilojen siirtymistä kokoluokasta toiseen on saatu maatilarekisteristä, johon kuuluvat kaikki Suomen yli yhden peltihehtaarin maatilayritykset.

Rakennepolitiikan tarpeita silmällä pitäen tässä tutkimuksessa haluttiin tarkastella rakennekehitystä eri osissa maata. Tätä varten koko maa on jaettu neljään alueeseen: Etelä-Suomi, Sisä-Suomi, Etelä-Pohjanmaa ja Pohjois-Suomi. Jokaisen alueen yritykset on ryhmitelty 13:een kokoluokkaan käytettävissä olevan peltoalan mukaan. Maatilarekisterin mukaan luokkajako on seuraava:

k_1 : 1-1,9 ha	k_6 : 15-19,9 ha	k_{11} : 50-74,9 ha
k_2 : 2-2,9 ha	k_7 : 20-24,9 ha	k_{12} : 75-99,9 ha
k_3 : 3-4,9 ha	k_8 : 25-29,9 ha	k_{13} : 100- ha
k_4 : 5-9,9 ha	k_9 : 30-39,9 ha	
k_5 : 10-14,9 ha	k_{10} : 40-49,9 ha	

Koska tietyn ajanjakson kuluessa jotkut yritykset kokonaan lakkaavat olemasta ja uusia tiloja muodostuu, tarvitaan myös ns. 0-luokka, jonka pinta-alarajat ovat 0-0,9 ha.

Taulukossa 1 esitetään vuosina 1972-76 tapahtuneet yritysten siirtymiset kokoluokasta toiseen Etelä-Suomen alueella. Matriisissa olevat luvut tarkoittavat yritysten lukumääriä. Alleviivatut luvut, jotka sijaitsevat diagonaalisesti, osoittavat niiden yritysten lukumääriä, jotka periodin aikana ovat pysyneet samassa

Taulukko 1. Maatalousyrittäjien siirtymät kokoluokasta toiseen vuosina 1972-76 Etelä-Suomen alueella

Table 1. Transitions of farm enterprises from one size category to another during the period of 1972-76 in Southern Finland

	K_0	K_1	K_2	K_3	K_4	K_5	K_6	K_7	K_8	K_9	K_{10}	K_{11}	K_{12}	K_{13}	Σ_{75}
K_0	38	3070	1640	2446	3475	1446	531	291	142	145	57	45	20	9	13555
K_1	51	<u>7616</u>	363	325	278	85	31	13	3	3	2	1	-	-	3771
K_2	43	157	<u>5411</u>	463	257	63	22	7	4	4	-	3	-	-	6434
K_3	55	110	257	<u>9467</u>	853	142	32	12	3	7	1	1	-	1	10941
K_4	79	72	126	681	<u>22467</u>	765	154	49	15	15	1	1	1	1	24427
K_5	37	23	27	110	1434	<u>12835</u>	350	52	42	22	4	3	2	-	14971
K_6	33	16	14	46	440	1340	<u>6853</u>	228	52	39	5	6	2	1	9055
K_7	22	7	2	21	141	552	897	<u>3641</u>	144	64	18	7	-	-	5516
K_8	14	5	3	15	75	211	366	503	<u>2058</u>	128	18	13	-	1	3430
K_9	16	4	3	8	50	147	253	337	449	<u>2294</u>	90	33	5	2	3691
K_{10}	5	1	2	5	19	40	68	96	138	305	<u>886</u>	64	8	1	1640
K_{11}	6	1	2	4	16	21	29	42	77	161	233	<u>950</u>	29	8	1479
K_{12}	2	-	2	1	6	4	4	10	5	26	29	99	<u>179</u>	14	381
K_{13}	3	-	-	-	1	2	2	1	5	9	5	23	34	<u>231</u>	315
Σ_{72}	404	11082	8052	13592	29512	17653	8592	5314	3137	3222	1349	1149	280	269	104607

kokoluokassa. Rekisteriin tulleet uudet tilat ovat ensimmäisessä sarakkeessa vasemmalla ja rekisteristä poistuneet tilat matriisin ylimmässä rivissä (luokka k_0). On oleellista, että matriisissa olevat luvut tosiaan osoittavat yritysten lukumääriä eivätkä tilojen lukumääriä. Jos esimerkiksi tila on annettu vuokralle toisen tilan lisämaaksi, sitä ei enää lasketa itsenäiseksi yritykseksi, eikä se näin ollen esiinny sellaisena maatilarekisterissä. Tässä yhteydessä on syytä mainita, että pellonvaraustilat sisältyvät normaaleina maatalousyrityksinä tässä selvityksessä käytettävissä yritysten lukumäärissä.

Käytettäessä Markovin ketjumalleja aiheuttavat systeemistä poistuvat ja systeemiin tulevat uudet elementit tiettyjä ongelmia¹⁾.

Suljetun Markovmallin ominaisuuksiin kuuluu, että systeemin elementtien lukumäärä pysyy vakiona ja nämä elementit vain siirtyvät luokasta toiseen edettäessä ajassa. Tämä aiheuttaa ongelmia käytännön ennustetyössä. Kun todellisuudessa maatilayritysten lukumäärä maassamme jatkuvasti laskee, saadaan luokkaan k_0 (0-0,9 ha) kasvava määrä yrityksiä. Käytettäessä kiinteitä siirtymätodennäköisyyksiä saadaan jokaiselle ennustettavalle jaksolle kasvava määrä uusia yrityksiä, sillä nämähän tulevat juuri luokasta k_0 . Koska tämä ei kuvaa todellista kehitystä olemme siirtyneet pois täysin suljetusta Markovmallista ja generoineet uusien yritysten lukumäärät hieman tästä poikkeavalla tavalla. Malleissa on sektoriin tulevien uusien yritysten lukumäärä kullekin jaksolle määritetty kiinteään prosenttiluvun avulla jakson alussa olemassa olevien yritysten lukumäärästä. Prosenttiluku on laskettu edellä esitetystä empiirisestä aineistosta ts. vuosilta 1972-76. Tämä menetelmä aiheuttaa sen, että uusien yritysten lukumäärä vähenee samassa suhteessa kuin yritysten kokonaislukumäärä vähenee. Ratkaisua voidaan pitää kaavamaisena. Valintaa voidaan kuitenkin puolustella sillä, että uusia yrityksiä voi käytännössä syntyä vain lohkomalla

---

1) Tätä ongelmaa ovat mm. STANTON ja KETTUNEN käsitelleet artikkelissaan: Potential Entrants and Projections in Markov Process Analysis. J. Farm Econ. 49:633-642 (1967).

2.5. Markovin ketjujen mukaiset ennusteet

Alueittaisia siirtymämatriiseja on käytetty lukumääräennusteiden laatimiseksi aina vuoteen 2000 asti. Menetelmä voi tuottaa tarkkoja ennusteita jakson alkupuolella, mutta ennusteiden epävarmuus kasvaa mitä pidemmälle ajassa mennään eteenpäin. Rakenteeseen vaikuttavat tekijät muuttuvat ja rakennepolitiikka muuttuu ajan mukana. Täten kirjoittajat ovat tietoisia siitä, että rakennekehitys tuskin noudattaa tulevaisuudessa jäljempänä esitettäviä kehitystrendejä. Vuoteen 2000 ulottuvat ennusteet onkin laadittu lähinnä vain siksi, että voitaisiin hahmottaa millaiseksi maatalouden rakenne muodostuu, jos rakennepolitiikka jatkuu samanlaisena kuin tällä vuosikymmenellä.

2.5.1. Maatalousyritysten lukumäärän kehitys

Taulukossa 3 on esitetty yhteenveto Markovin ketjujen antamista ennusteista koko maan osalta. Alueittaiset maatilayritysten lukumääräennusteet on esitetty liitteessä 1.

Taulukko 3. Maatilayritysten lukumäärä eri kokoluokissa vuosina 1976-2000 Markovin ketjumalleilla ennustettuna, kpl
 Table 3. The number of farm enterprises in the different size categories during the years 1976-2000 forecasted by Markov chain modell

Vuosi Year	1-9,9		10-19,9		20-49,9		50-		Yht. Total	sl ratio
	kpl number	sl ratio	kpl number	sl ratio	kpl number	sl ratio	kpl number	sl ratio		
		1976 =100		1976 =100		1976 =100		1976 =100		1976 =100
1976	156917	100	59269	100	23903	100	2593	100	242682	100
1980	131610	84	54163	91	26443	111	3257	126	215473	89
1984	110829	71	49291	83	28256	118	3948	152	192324	79
1988	93706	60	44722	75	29437	123	4642	179	172507	71
1992	79550	51	40500	68	30077	126	5318	205	155445	64
1996	67811	43	36631	62	30266	127	5959	230	140667	58
2000	58040	37	33114	56	30091	126	6551	253	127796	53

Vuonna 1976 oli kaikkiaan 242 700 vähintään 1 peltohehtaarin maatilayritystä. Ennusteen mukaan lukumäärä laskee 172 500:aan vuonna 1988 ja 127 800:aan vuosisadan loppuun mennessä. Tämä merkitsee sitä, että tilojen lukumäärä laskee 29 % vuoteen 1988 mennessä ja vastaavasti 47 % vuoteen 2000 mennessä.

Pienten, alle 10 ha:n tilojen lukumäärä laskee vuoteen 1988 mennessä n. 40 %. Yli 20 ha:n tiloja oli v. 1976 26 500 ja määrän ennustetaan nousevan 34 100:aan vuoteen 1988 mennessä ja edelleen 36 600:aan vuonna 2000.

Taulukossa 4 on tilojen lukumäärän ennustettu kehitys esitetty alueittain.

Taulukko 4. Maatilayritysten kokonaislukumäärä eri alueilla vuosina 1976-2000

Table 4. The total number of farm enterprises by region during the years 1976-2000

(Jl 1976 = 100)
ratio

Vuosi Year	E-S		S-S		E-P		P-S		Koko maa Whole country	
	kpl number	sl ratio	kpl number	sl ratio	kpl number	sl ratio	kpl number	sl ratio	kpl number	sl ratio
1976	92 833	100	62 667	100	36 840	100	50 342	100	242 682	100
1980	81 645	88	54 822	87	33 356	91	45 650	91	215 473	89
1984	72 280	78	48 232	77	30 321	82	41 491	82	192 324	79
1988	64 389	69	42 665	68	27 660	75	37 793	75	172 507	71
1992	57 696	62	37 938	61	25 314	69	34 497	69	155 445	64
1996	51 980	56	33 900	54	23 235	63	31 552	63	140 667	58
2000	47 068	51	30 433	49	21 383	58	28 912	57	127 796	53

E-S = Etelä-Suomi, Southern Finland

E-P = Etelä-Pohjanmaa, Southern
Ostrobothnia

S-S = Sisä-Suomi, Central Finland

P-S = Pohjois-Suomi, Northern Finland

Tämän mukaan yritysten lukumäärä laskee vuoteen 2000 mennessä kaikilla alueilla likimain puoleen vuoden 1976 tasosta. Kehitys on keskimääräistä hieman nopeampaa Sisä- ja Etelä-Suomessa, kun taas Etelä-Pohjanmaalla rakennemuutokset ennustetaan tapahtuvan jonkin verran hitaammin. Erot suhteellisten muutosten välillä eri alueilla ovat kuitenkin verraten pieniä.

2.5.2. Peltopinta-alan kehitys

Kun edellä on ennustettu eri kokoisten tilojen lukumäärät alueittain, voidaan tarkastella sitä, minkälaiseen kokonaispeltoalaan ja sen alueelliseen jakaumaan ennusteiden toteutumisen johtaisi. Tämän selvittämiseksi onkin seuraavassa laskettu peltopinta-alan kehitys ja keskimääräinen tilakoko alueittain lähtemällä em. yritysten lukumääräennusteista.

Pinta-alaennusteet perustuvat siihen, että tunnetaan eri tilakokoluokissa olevien tilojen lukumäärä sekä niiden keskimääräinen peltoala. Tilojen lukumäärät saadaan edellä esitetyistä ennusteista. Eri kokoluokkien keskimääräiset peltopinta-alat taas on saatu vuoden 1976 maatilarekisteristä. On huomattava, että tietyssä luokassa olevien tilojen keskimääräinen peltoala ei ole sama kuin kyseessä olevan luokan luokkarajojen keskiarvo, vaan tätä pienempi. Esimerkiksi luokassa 10-14,99 ha olevien yritysten peltoalan keskiarvo ei ole 12,50 vaan 12,24.

Yleisesti ottaen maatalousyriyten lukumäärät ovat peltoalan suhteen vinosti jakautuneita, niin luokkien sisällä kuin kokonaisuudessaakin. Luonteenomainen piirre tälle jakautumalle on sen muodon pysyvyys. WALLEBECK (1978) osoittaa, että kaikkia yrityksiä kuvaavan jakauman muoto ei ole muuttunut vaikka tilakoko on kasvanut. Koska kaikkia yrityksiä kuvaava jakauma ei oleellisesti muutu ajan kuluessa voimme olettaa, että myös luokkien sisällä jakaumat pysyvät muodoltaan muuttumattomina. Näin ollen voimme pinta-aloja ennustettaessa olettaa, että keskimääräiset peltopinta-alat luokkien sisällä pysyvät likimain vakioina.

Kun tietyn suuruusluokan ennustettu yritysten lukumäärä kerrotaan luokan keskimääräisellä peltopinta-alalla saadaan ennuste luokan kokonaispinta-alan kehitykselle.

Taulukossa 5 on vuoteen 2000 tehdyt pinta-alaennusteet koottu alueittain. Kun koko maan peltoala vuonna 1976 oli runsaat 2 489 000 ha, vähenee tämä ala ennusteen mukaan vuoteen 1988 mennessä 166 000 ha eli n. 7 %. Vuosisadan loppuun mennessä ala vähenee 310 000 ha eli 12 % vuoden 1976 määrästä.

Taulukko 5. Ennusteet peltoalan kehityksestä (1000 ha)
Table 5. Forecasts of the development of cultivated area
(1000 hectares)

(sl 1976 = 100)
ratio

Vuosi Year	E-S		S-S		E-P		P-S		Yhteensä Total	
	1000 ha	sl ratio	1000 ha	sl ratio	1000 ha	sl ratio	1000 ha	sl ratio	1000 ha	sl ratio
1976	1190,4	100	500,9	100	390,3	100	407,9	100	2489,5	100
1980	1167,6	98	482,3	96	380,3	97	399,0	98	2429,2	98
1984	1151,6	97	464,0	93	372,4	95	386,5	95	2374,5	95
1988	1136,5	95	447,9	89	364,4	93	374,8	92	2323,7	93
1992	1121,8	94	433,4	87	356,0	91	363,6	89	2274,8	91
1996	1106,7	93	420,1	84	347,1	89	352,8	86	2226,7	89
2000	1090,8	92	407,6	81	337,8	87	342,3	84	2178,5	88

Peltoalan väheneminen on suhteellisesti nopeampaa Sisä- ja Pohjois-Suomessa kuin muissa osissa maata. Tässä suhteessa on otettava vielä huomioon pellonvaraustilojen pelto. Pohjois-Suomessa pellonvarauspellon suhteellinen osuus on suurempi kuin eteläosissa maata. Näin ollen, jos pellonvarauspeltoa palaa vain vähän tuotannon piiriin, peltoala tulee pohjoisosissa supistumaan tulevaisuudessa edellä esitettyä jyrkemmin.

2.5.3. Tilakoon kehitys

Keskimääräinen peltoala tilaa kohden voidaan laskea em. tilaluku- ja peltoalaennusteiden pohjalta. Taulukossa 6 on esitetty tällä tavalla laskettu keskimääräisen tilakoon kehitys alueittain ja koko maan osalta.

Taulukko 6. Ennuste maatilayritysten keskimääräisen peltoalan kehityksestä (ha/yritys)

Table 6. Forecast of the development of the average size of farm enterprises (hectares/enterprise)

(sl 1976 = 100)
ratio

Vuosi Year	E-S		S-S		E-P		P-S		Koko maa Whole country	
	ha	sl ratio	ha	sl ratio	ha	sl ratio	ha	sl ratio	ha	sl ratio
1976	12,8	100	8,0	100	10,6	100	8,1	100	10,3	100
1980	14,3	112	8,8	110	11,4	108	8,7	107	11,3	110
1984	15,9	124	9,6	120	12,3	116	9,3	115	12,4	120
1988	17,7	138	10,5	131	13,2	125	9,9	122	13,5	131
1992	19,4	152	11,4	143	14,1	133	10,5	130	14,6	142
1996	21,3	166	12,4	155	14,9	141	11,2	138	15,8	153
2000	23,2	181	13,4	168	15,8	149	11,8	146	17,1	166

Näiden ennusteiden mukaan yli 1 pellohehtaarin maatilayritysten keskimääräinen peltoala nousee 13,5 ha:iin vuoteen 1988 mennessä, kun se vielä vuonna 1976 oli 10,3 ha.

Alueittain tarkasteltuna tilakoko kasvaa nopeimmin Etelä-Suomessa, jossa se tälläkin hetkellä on korkein. Kyseisen alueen keskimääräisellä tilalla on vuonna 1988 17,7 ha peltoa ja vuonna 2000 vastaavasti 23,2 ha peltoa. Keskimääräistä hitaammaksi ennustetaan kasvu Etelä-Pohjanmaalla ja Pohjois-Suomessa. Sisä-Suomessa tilakoko kasvaa suunnilleen yhtä nopeasti kuin keskimäärin koko maassa. Näyttää siten siltä, että alueelliset erot tilakoossa vain kasvavat tulevaisuudessa, jos 1970-luvun kehityksen annetaan jatkua.

2.5.4. Teoreettinen tasapainotila

Kuten edellä mainittiin voidaan suljetusta Markovin ketjumallista laskea systeemin rakenteen tasapainotila.

Kyseisellä tasapainotilalla on vain teoreettista mielenkiintoa käytännön ennustetyön kannalta, varsinkin kun maatalouden rakenteen muutosnopeudet ovat suhteellisen hitaita. Tästä huolimatta saattaa rakennekehitysnopeuden arvioimisen kannalta olla mielenkiintoista tietää, mikä olisi sellainen maatalouden rakenne, joka nykyisellä muutosnopeudella pysyisi samana vuodesta toiseen.

Tasapainotilan löytäminen edellyttää, että käytetään suljettua mallia, mikä tarkoittaa sitä, että mallissa olevien elementtien summa pysyy vakiona (vrt. 2.3). Edellä esitetyt mallit eivät täytä tätä ehtoa, koska niissä uusien yritysten lukumäärä generoidaan siten, että se on tietyssä suhteessa vähenevään tilamäärään. Tasapainotilaa määrättäessä on tässä kuitenkin käytetty vastaavaa suljettua mallia.

Tasapainotilan määrittämiseksi ajettiin koko maata käsittävää rakennemallia 1000 periodia eteenpäin (jo sadan periodin jälkeen muutokset rakenteessa olivat pieniä). Tällöin saatiin seuraava tilajakautuma suuruusluokittain:

1-9,9 ha	10-19,9 ha	20-40,9 ha	50-ha	Yhteensä
25 476	10 940	14 423	7 790	58 629

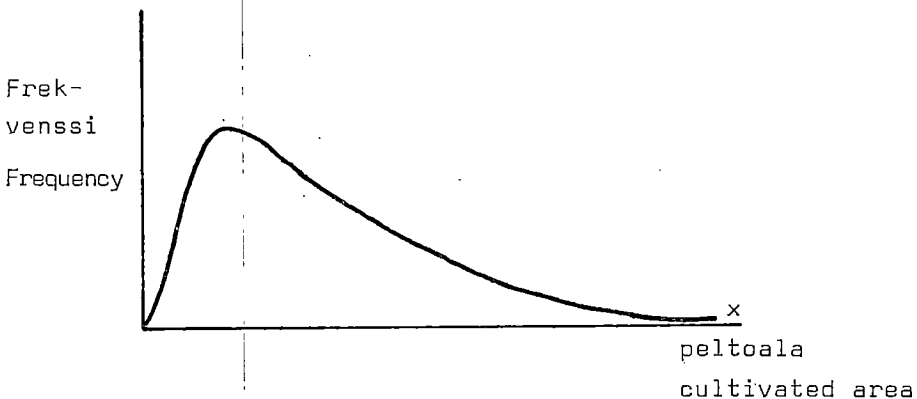
Tasapainotilassa yritysten lukumäärä on laskenut 58 600:aan. Tämä on verrattain alhainen lukumäärä verrattuna vuoden 1976 lukumäärään: 242 000 kpl. Kyseinen ero kuvastanee nykyisten kehitystendenssien voimakkuutta. Näistä yrityksistä 43 % on alle 10 ha ja 13 % yli 50 ha. Tasapainotilassa ne voimat, jotka pyrkivät muuttamaan mallin rakennetta, ovat tasapainossa: kustakin kokoluokasta poistuu yhtä monta yritystä kuin siihen tulee uusia, siten että rakenne ulkoisesti näyttää pysyvän muuttumattomana.

3. TRENDIMENETELMÄN SOVELLUTUS

Ruotsalainen WALLEBECK (1977) on äskettäin kehittänyt mielenkiintoisen trendimallin sovellutuksen, jolla on mahdollista laatia ennusteita maatalouden rakennemuutoksista. Koska olosuhteet ja kehitys meillä ovat samansuuntaisia kuin Ruotsissa, on tätä sovellutusta kokeiltu myös Suomen maatalouden rakenteen ennustamiseen. Seuraavassa selostetaan lyhyesti menetelmän periaatteet ja sen avulla laaditut ennusteet Suomen maatalouden rakenteesta.

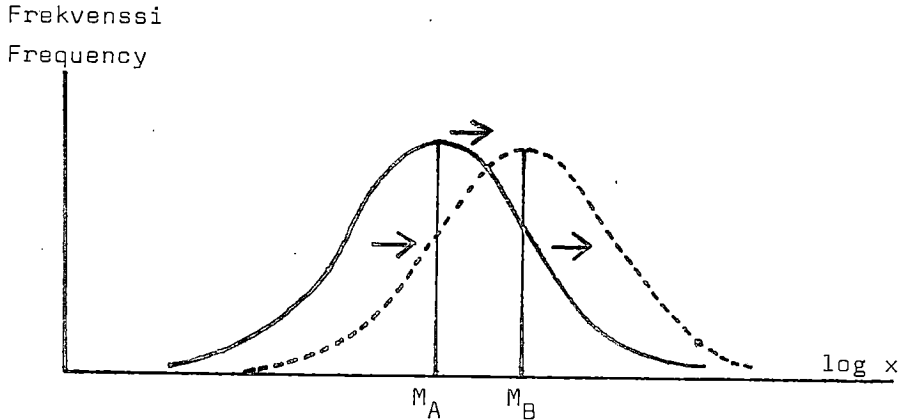
3.1. Menetelmän kuvaus

Menetelmän peruslähtökohtana on oletamus, että maatilayritysten kokoluokkajakauma säilyy muodoltaan samanlaisena vaikka jakauman keskiarvo nousee rakennekehityksen myötä. Tunnusomaista tälle jakaumalle on sen voimakas vinous: peltoalaltaan pieniä yrityksiä on paljon ja suuria vähän. Jakauma on muodoltaan kuviossa 3 esitetyn tapainen.

Kuvio 3. Yritysten lukumäärän jakautuminen peltoalan suhteen
Figure 3. The distribution of enterprises with regard to the cultivated area

Jos jakauman jokaisen yrityksen peltoalaa osoittavasta luvusta otetaan vastaava logaritmi, pääsemme uuteen frekvenssijakaumaan, joka on likimain normaalijakauman muotoinen¹⁾. Kuvio 4 esittää tällaista jakaumaa.

Kuvio 4. Yritysten peltoalaa kuvaava jakauma logaritimuunnoksen jälkeen

Figure 4. Distribution describing the cultivated area of enterprises after logarithm modification

Logaritimuunnoksen jälkeen saadaan jakauman keskiarvoksi alkuperäisen jakauman mediaanitilan logaritmi.

Kun rakennekehityksen johdosta keskimääräinen tilakoko kasvaa, merkitsee tämä em. olettamuksien perusteella sitä, että kuviossa 4 oleva jakauma siirtyy oikealle jakauman muodon pysyessä muuttumattomana. Näin ollen ennusteen laatiminen pelkistyy mediaanitilan kasvun ennustamiseen. Sen jälkeen kun mediaanitilan koko tietyllä hetkellä on ennustettu, voimme laskea, miten yritykset jakautuvat suhteellisesti eri suuruusluokkiin. Absoluuttisiin tilalukuihin pääseminen edellyttää kuitenkin vielä sitä, että on olemassa ennuste kokonaispeltoalan kehityksestä.

¹⁾ Tässä yhteydessä viittaamme WALLENBECCKin raportteihin, joissa väittämää on testattu empiirisellä aineistolla.

Mediaanitilan kehityksen ennustamisessa on WALLENBECCK kokeillut eri tyyppisiä trendejä. Ruotsissa on mediaanitilan kasvu 1960- ja 1970-luvulla ollut lineaarinen ja WALLENBECCK on tähän nojautuen myös käyttänyt ennusteissaan pääasiassa lineaarista trendiä. Hän toteaa kuitenkin, että pitkällä aikavälillä logistinen trendi, joka kuvaa vähenevää kasvua, saattaa olla lineaarista realistisempi. Tämän raportin ennusteissa on mediaanitilan pinta-alan kasvu oletettu lineaariseksi.

3.2. Trendimenetelmällä saadut ennusteet

3.2.1. Maatalousyritysten lukumäärä

Taulukossa 7 esitetään trendimenetelmän antamat ennusteet yritysten lukumäärän kehityksestä tilakokoluokittain koko maan osalta. Täydellisempi tulostaulukko on esitetty liitteessä 2.

Taulukko 7. Trendimenetelmän antamat ennusteet maatilayritysten lukumäärän kehityksestä suuruusluokittain

Table 7. Forecasts of the development of the number of farm enterprises according to the size of farms based on the trend method

Vuosi Year	1-9,9		10-19,9		20-49,9		50-		Yhteensä Total	
	kpl	sl ratio	kpl	sl ratio	kpl	sl ratio	kpl	sl ratio	kpl	sl ratio
1976	156 917	100	59 269	100	23 903	100	2 593	100	242 682	100
1980	132 088	84	53 330	90	26 857	112	3 204	124	215 479	89
1984	111 928	71	47 184	80	29 345	123	3 811	147	192 268	79
1988	95 787	61	41 242	70	31 307	131	4 384	169	172 720	71
1992	82 295	52	36 210	61	32 516	136	4 873	188	156 894	65
1996	73 554	47	31 885	54	33 200	139	5 293	204	143 932	59
2000	66 417	42	28 135	47	33 571	140	5 608	216	133 731	55

Yhteenvedona ennusteista voidaan todeta, että alle 20 hehtaarin yritysten kokonaislukumäärä laskee 56 % vuoteen 2000 mennessä. Sen sijaan yli 20 hehtaarin yritysten määrä kasvaa kaikkiaan 58 %. Näin ollen maatilojen kokonaismäärän ennustetaan laskevan 45 % eli 133 700:aan vuosisadan loppuun mennessä.

Maatilayritysten trendimenetelmällä ennustettu alueellinen jakauma ilmenee taulukosta 8.

Taulukko 8. Trendimenetelmän mukaiset ennusteet tilojen lukumäärän kehityksestä alueittain

Table 8. Forecasts of the development of the number of farms by region based on the trend method

Vuosi Year	E-S		S-S		E-P		P-S		Koko maa Whole country	
	kpl	sl ratio	kpl	sl ratio	kpl	sl ratio	kpl	sl ratio	kpl	sl ratio
1976	92 833	100	62 667	100	36 840	100	50 342	100	242 682	100
1980	82 265	89	54 440	87	33 133	90	45 641	91	215 479	89
1984	73 883	80	47 314	76	29 861	81	41 210	82	192 268	79
1988	67 371	73	41 192	66	27 011	73	37 146	74	172 720	71
1992	62 226	67	36 622	58	24 608	67	33 438	66	156 894	65
1996	58 113	63	33 186	53	22 551	61	30 082	60	143 932	59
2000	55 332	60	30 395	49	20 773	56	27 211	54	133 731	55

Tulokset ovat alueiden suhteen jokseenkin yhdenmukaisia edellä tarkasteltujen Markovin ketjumallilla saatujen ennusteiden kanssa. Suhteellisesti katsoen yritysten lukumäärä laskee nopeimmin Sisä- ja Pohjois-Suomessa. Absoluuttinen väheneminen on kuitenkin suurinta Etelä-Suomessa, missä ennusteen mukaan noin 37 000 tilaa lopettaa toimintansa itsenäisinä yrityksinä vuoteen 2000 mennessä.

3.2.2. Peltopinta-alan kehitys

Kuten aikaisemmin mainittiin edellyttää tilojen lukumäärien ennustaminen tällä menetelmällä sitä, että voimme etukäteen tehdä arvion kokonaispeltoalan kehityksestä. Edellä esitetyissä lukumääräennusteissa on pinta-alan suhteellinen kehitys oletettu jatkuvan samanlaisena kuin vuosina 1972-76. Näin menetellen saadaan peltoalan alueittaiselle kehitykselle taulukossa 9 esitetyt ennusteet. Ne osoittavat, että jos nykyinen kehitys jatkuu, peltoala supistuu tulevaisuudessa 15 000 ha vuodessa.

Taulukko 9. Ennuste peltoalan kehityksestä (1000 ha)

Table 9. Forecast of the development of cultivated area (1000 hectares)

Vuosi Year	E-S		S-S		E-P		P-S		Koko maa Whole country	
	1000 ha	sl ratio	1000 ha	sl ratio	1000 ha	sl ratio	1000 ha	sl ratio	1000 ha	sl ratio
1976	1190,4	100	500,9	100	390,3	100	407,9	100	2489,5	100
1980	1169,7	98	478,4	96	382,4	98	395,9	97	2426,4	97
1984	1149,3	97	457,0	91	374,8	96	384,3	94	2365,4	95
1988	1129,3	95	436,4	87	367,3	94	373,3	91	2306,0	93
1992	1109,7	93	416,9	83	359,9	92	362,1	89	2248,6	90
1996	1090,3	92	398,1	79	352,7	90	351,5	86	2192,6	88
2000	1071,4	90	380,3	76	345,6	89	341,1	84	2138,4	86

3.2.3. Keskimääräisen tilakoon kehitys

Jakamalla ennustettu peltoala tilojen lukumäärällä vuosittain saadaan arvio tilojen keskimääräisestä peltoalan kehityksestä ennustekautena. Taulukossa 10 esitetään tämä keskimääräinen peltoalan kehitys trendimenetelmän antamien ennusteiden mukaan.

Taulukko 10. Maatilayritysten keskimääräisen peltoalan kehitys
 Table 10. Development of the average size of farms

Vuosi Year	E-S		S-S		E-P		P-S		Koko maa Whole country	
	ha	sl. ratio	ha	sl. ratio	ha	sl. ratio	ha	sl. ratio	ha	sl. ratio
1976	12,8	100	8,0	100	10,6	100	8,1	100	10,3	100
1980	14,2	111	8,8	110	11,5	108	8,7	107	11,3	110
1984	15,6	122	9,7	121	12,6	119	9,8	121	12,3	119
1988	16,8	131	10,6	133	13,6	128	10,0	123	13,4	130
1992	17,8	139	11,4	143	14,6	138	10,8	133	14,3	139
1996	18,8	147	12,0	150	15,6	147	11,7	144	15,2	148
2000	19,4	152	12,5	156	16,6	157	12,5	154	16,0	155

4. ENNUSTEIDEN VERTAILU

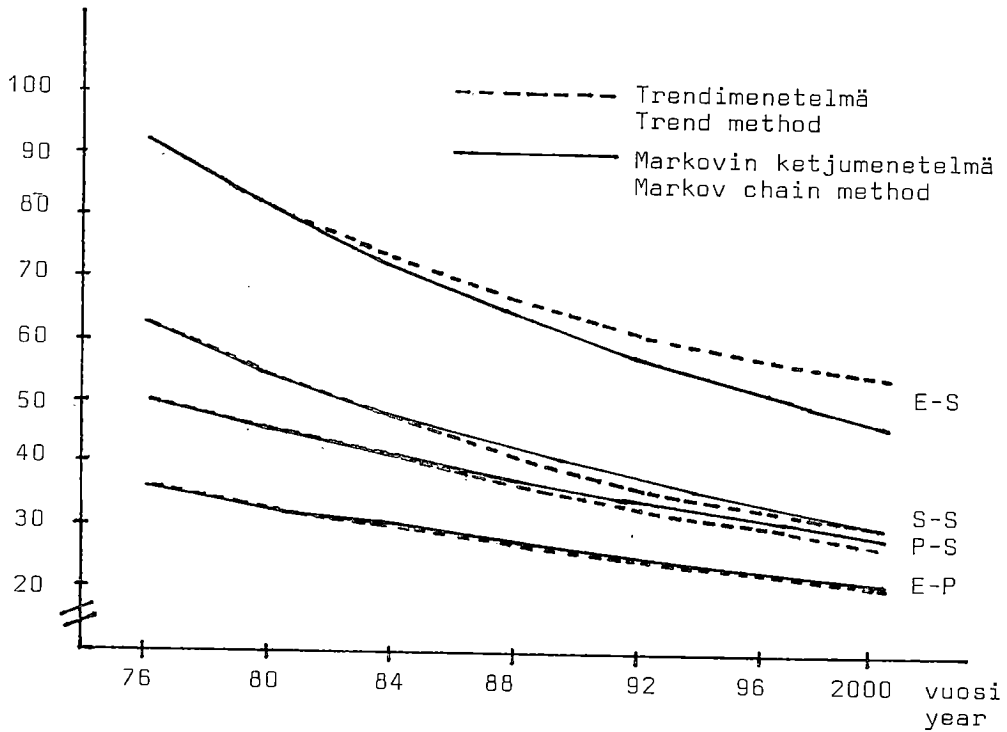
Tässä raportissa on käytetty kahta erilaista menetelmäsovellutusta rakenteen ennustamiseen. Joskin molemmat ennustemenetelmät perustuvat aikaisemman kehityksen projisointiin tulevaisuuteen, eroavat ennusteet kuitenkin siinä, että mallin parametrit on laskettu eri menetelmin ja eri ajanjaksoilta. Tämän vuoksi on tarpeellista vertailla kyseisten menetelmien antamia tuloksia keskenään.

Kuviossa 5 esitetään graafisesti ennusteet yritysten lukumäärän kehityksestä eri alueilla. Molemmat menetelmät ovat antaneet lähes yhdenmukaiset tulokset. Selvin poikkeama ennusteiden välillä on havaittavissa Etelä-Suomen alueella. Siinä trendimenetelmällä saatu ennuste osoittaa selvästi hitaampaa rakennemuutosta kuin mitä Markovin ketjumallilla on saatu. Jos kuitenkin otetaan huomioon ennusteperiodin pituus, tätä eroa on pidettävä suhteellisen pienenä.

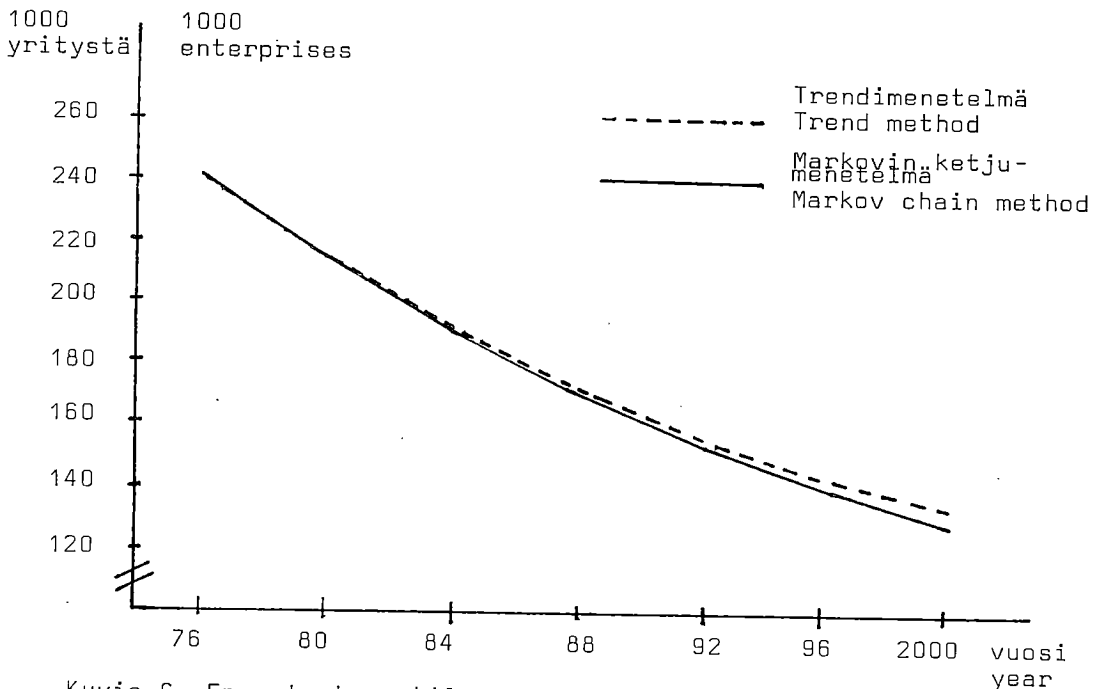
Kuvio 6 esittää yritysten lukumäärän kehityksen koko maan osalta. Siitä käy ilmi, että trendimenetelmän mukainen ennuste osoittaa hivenen hitaampaa rakennekehitystä kuin vastaava Markovin malleilla laadittu. Ero on kuitenkin erittäin pieni.

Myös peltoalan kehitys, joka trendimenetelmää käytettäessä on ennustettu erikseen ja Markovin ketjumallisovellutuksessa puolestaan saatu tilalukumääräennusteiden pohjalta, on lähes tulkoon samanlainen kummassakin vaihtoehdossa.

Lopuksi voidaan vielä verrata molempien menetelmien antamia ennusteita keskimääräisen tilakoon kehityksestä (kuvio 7). Selvä ero tilojen keskikokoissa eri ennusteiden välillä on saatu ainoastaan Etelä-Suomen alueen osalta. Markovin ketjumallin mukainen ennuste keskimääräiseksi tilakooksi tällä alueella vuosisadan lopussa on 23,2 ha. Vastaava trendimenetelmällä saatu ennusta on ainoastaan 19,4 ha. Muiden alueiden kohdalla erot ovat huomattavasti pienemmät.

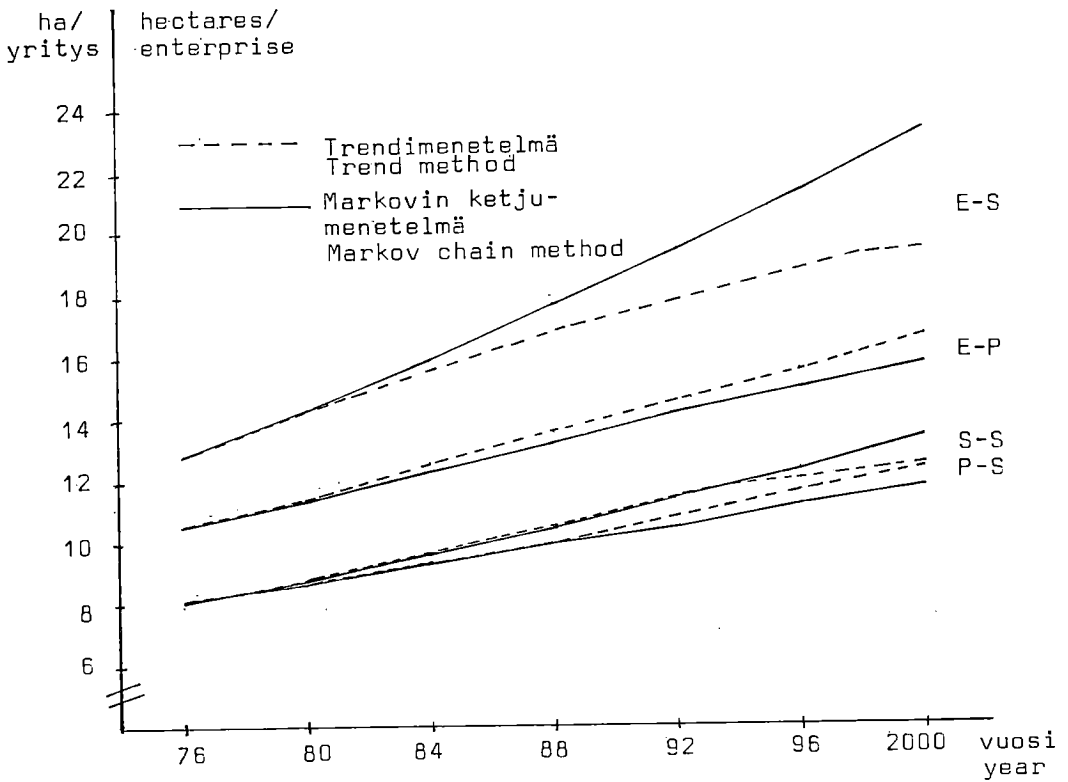

Kuvio 5. Alueittaiset ennusteet yritysten lukumäärän kehityksestä
Figure 5. Regional forecasts of the development of the number of enterprises

Kuvio 6. Ennusteet maatilayritysten lukumäärän kehityksestä koko maan osalta
Figure 6. Forecasts of the development of the number of farms in the whole country

Näin ollen voidaan todeta, että molemmat esitetyt rakenne-ennusteet ovat ehkä yllättävänkin yhtäpitäviä, varsinkin kun ottaa huomioon, että käytetyt menetelmät ovat periaatteiltaan erilaiset. Metodien ainoa yhteinen ominaisuus on se, että niissä käytetään hyväksi lähimenneisyydessä tapahtuneen rakennemuutoksen antamaa informaatiota.

Kuvio 7. Ennusteet keskimääräisen tilakoon kehityksestä
Figure 7. Forecasts of the development of the average size
of farms

5. LOPPUKOMMENTTI

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on ollut arvioida sitä, minkälaiseksi maatalouden rakenne nykyisellä muutosvauhdilla kehittyy tämän vuosisadan loppuun mennessä. Rakennekehitys on monimutkainen prosessi, jossa tekijät ja niiden väliset riippuvuussuhteet ovat vaikeasti määriteltävissä. Tästä syystä rakennekehityksen ennustaminen muodostuu välttämättä "jalostuneeksi" arvailuksi.

Näin ollen tämän tutkimuksen tuloksia arvioitaessa on syytä pitää mielessä, että tärkeätä ei tällaisessa ennustamisessa ole hyvä osuvuus vaan kehityssuunnan selvittäminen. Kaikki edellä tarkastellut ennusteet onkin tulkittava jonkinlaisiksi pohjavaihtoehdoiksi rakenteen ennustamisessa. Ne kuvaavat rakenteen kehitystä siinä tapauksessa, että rakennepolitiikka ja yleinen talouskehitys jatkuisi samana kuin 1970-luvun alkupuoliskolla. Siten niiden hyvä osuvuus edellyttäisi mm. sitä, että rakenteeseen vaikuttavat maatalouspoliittiset ym. toimenpiteet pysyisivät tulevaisuudessa vaikuttuksiltaan samoina kuin 1970-luvullakin. Näin ei suinkaan tarvitse olla. Aluepoliittiset toimet, joilla pyritään vaikuttamaan ennen kaikkea eri alueiden perusväestömäärään, heijastuvat varmasti tulevaisuudessa maatalouden rakenteeseen. Niinikään maataloustuotannon suuntaamistoimilla tulee olemaan oma vaikutuksensa maatalousyritysten määrään ja sen alueelliseen jakaumaan. Toisaalta myös taloudellisen kehityksen vauhdista ollaan epätietoisia jne.

Sen sijaan nämä ennusteet - perustuessaan aikaisemmin tapahtuneeseen kehitykseen - voivat tarjota pohjaa rakennepoliittisten toimien suunnittelulle, sillä ne voidaan tulkita sellaiseksi kehityskuvaksi, joka toteutuu ellei mitään olennaisia muutoksia rakennepolitiikkaan tehdä.

Kirjallisuutta

- Chayat, M., Förker, O.D. & Padberg, D.I. 1974. An Econometric Determination of the Welfare of Giving Bargaining Power to Farmers: a Case Study of Egg Industry. Search Agriculture 4; 4:25-35. Cornell University Agricultural Experiment Station.
- Kreuz, R. 1964. Projection of Farm Numbers for North Dakota with Markov Chains. Agr. Econ. Res. 16:77-83. July.
- Stanton, B. & KETTUNEN, L. 1967. Potential Entrants and Projections In markov Process Analysis. J. Farm Econ. 49:633-642. August.
- Söderman, I. 1974. Markovkedjemodeller av jordbrukets struktur-
omvandling. Esselte Studium 178 p.
- Wallenbeck, A. 1978. Prognoser över jordbruksföretagens storleks-
utveckling. Konsulentavdelningen rapporter. Ekonomi 54 pp 29-70.

Tilastolähteet

- Maatalouslaskennat vuosilta 1959 ja 1969
Maatilarekisteri 1972-76.

Summary:

STRUCTURAL DEVELOPMENT IN FINNISH AGRICULTURE UNTIL YEAR 2000

- Forecasts and Forecasting Methods

LEIF KARLSSON AND MARKKU NEVALA
Agricultural Economics Research Institute
Rukkila, SF-00001 HELSINKI 100, Finland

The main task of this study was to forecast the structural development of Finnish agriculture until year 2000. Another aim was to try out available methods of forecasting.

Two different forecasting methods were applied in the study. As the main method we used Markov processes of the structural changes. We also applied a trend method developed by Anders Wallenbeck at the Swedish University of Agriculture.

This report includes short descriptions of these two methods and the forecasts obtained by them.

The forecasts consist of 1) number of farms, 2) total cultivated area and 3) average farm size until year 2000. The predictions are presented for four different regions as well as the country as a whole.

Both methods gave almost the same results. In 1976 there were 244 000 over 1 hectare farms in Finland. In 1988 there will be only 170 000 of them left and in 2000 the number will be about 130 000. The total cultivated area also is expected to decrease from 2.5 mill. hectares in 1976 to 2.3 mill. hectares 12 years later, and further to 2.2 mill. hectares ^{at} the end of this century. Thus the total area of cultivated land will decrease some 12 % during the period 1976-2000. The average size of farms is predicted to increase due to the diminishing number of farms. In 1976 the average size for whole country was 10.3 hectares. In 1988 the figure is predicted to be 13.5 hectares and in 2000 16...17 hectares.

Liite 1. Markovin ketjumalleilla laaditut ennusteet maatala-
yritysten lukumäärän kehityksestä alueittain ja
tilasuuruusluokittain

Appendix 1. Forecasts of the development of the number of farms
by region and farm size based on Markov's chain model

		1-9.9	10-19.9	20-49.9	50-	Yhteensä Total
1976	Yht.	156 917	59 269	23 903	2 593	242 682
	E-S	51 771	24 450	14 431	2 181	92 833
	S-S	46 403	13 163	2 945	156	62 667
	E-P	21 085	11 616	4 026	113	36 840
	P-S	37 658	10 040	2 501	143	50 342
1980	Yht.	131 610	54 163	26 443	3 257	215 473
	E-S	42 209	21 507	15 250	2 679	81 645
	S-S	38 342	12 603	3 658	219	54 822
	E-P	17 987	10 608	4 594	167	33 356
	P-S	33 072	9 445	2 941	192	45 650
1984	Yht.	110 829	49 291	28 256	3 948	192 324
	E-S	34 542	18 883	15 679	3 176	72 280
	S-S	31 798	11 884	4 255	295	48 232
	E-P	15 396	9 672	5 026	227	30 321
	P-S	29 093	8 852	3 296	250	41 491
1988	Yht.	93 706	44 722	29 437	4 642	172 507
	E-S	28 378	16 560	15 794	3 657	64 389
	S-S	26 469	11 082	4 732	382	42 665
	E-P	13 221	8 810	5 341	288	27 660
	P-S	25 638	8 270	3 570	315	37 793
1992	Yht.	79 550	40 500	30 077	5 318	155 445
	E-S	23 407	14 517	15 664	4 108	57 696
	S-S	22 117	10 250	5 092	479	37 938
	E-P	11 393	8 023	5 551	347	25 314
	P-S	22 633	7 710	3 770	384	34 497
1996	Yht.	67 811	36 631	30 266	5 959	140 667
	E-S	19 386	12 727	15 345	4 522	51 980
	S-S	18 555	9 423	5 342	580	33 900
	E-P	9 852	7 306	5 674	403	23 235
	P-S	20 018	7 175	3 905	454	31 552
2000	Yht.	58 040	33 114	30 091	6 551	127 796
	E-S	16 124	11 166	14 889	4 889	47 068
	S-S	15 629	8 625	5 494	685	30 433
	E-P	8 549	6 657	5 723	454	21 383
	P-S	17 738	6 666	3 985	523	28 912

E-S = Etelä-Suomi   Southern Finland
S-S = Sisä-Suomi   Central Finland
E-P = Etelä-Pohjamaa   Southern Ostrobothnia
P-S = Pohjois-Suomi   Northern Finland

Liite 2. Trendimenetelmällä laaditut ennusteet maatilayritysten lukumäärän kehityksestä alueittain ja tilasuuruusluokittain

Appendix 2. Forecasts of the development of the number of farms by region and farm size based on the trend method

		1-9.9	10-19.9	20-49.9	50-	Yhteensä Total
1976	Yht.	156 917	59 269	23 903	2 593	242 682
	E-S	51 771	24 450	14 431	2 181	92 833
	S-S	46 403	13 163	2 945	156	62 667
	E-P	21 085	11 616	4 026	113	36 840
	P-S	37 658	10 040	2 501	143	50 342
1980	Yht.	132 088	53 330	26 857	3 204	215 479
	E-S	42 924	21 358	15 349	2 634	82 265
	S-S	38 124	12 347	3 761	208	54 440
	E-P	17 933	10 301	4 720	179	33 133
	P-S	33 107	9 324	3 027	183	45 641
1984	Yht.	111 928	47 184	29 345	3 811	192 268
	E-S	36 329	18 579	15 921	3 054	73 883
	S-S	31 296	11 204	4 550	264	47 314
	E-P	15 355	8 957	5 286	263	29 861
	P-S	28 948	8 444	3 588	230	41 210
1988	Yht.	95 787	41 242	31 307	4 384	172 720
	E-S	31 537	16 189	16 227	3 418	67 371
	S-S	25 721	9 904	5 245	322	41 192
	E-P	13 281	7 662	5 707	361	27 011
	P-S	25 248	7 487	4 128	283	37 146
1992	Yht.	83 295	36 210	32 516	4 873	156 894
	E-S	27 993	14 157	16 350	3 726	62 226
	S-S	21 640	9 076	5 564	342	36 622
	E-P	11 682	6 479	5 981	466	24 608
	P-S	21 980	6 498	4 621	339	33 438
1996	Yht.	73 554	31 885	33 200	5 293	143 932
	E-S	25 343	12 436	16 353	3 981	58 113
	S-S	18 679	8 506	5 663	338	33 186
	E-P	10 419	5 424	6 132	576	22 551
	P-S	19 113	5 519	5 052	398	30 082
2000	Yht.	66 417	28 135	33 571	5 608	133 731
	E-S	23 814	11 075	16 301	4 142	55 332
	S-S	16 411	7 968	5 689	327	30 395
	E-P	9 422	4 501	6 185	685	20 793
	P-S	16 770	4 591	5 396	454	27 211

E-S = Etelä-Suomi   Southern Finland
S-S = Sisä-Suomi   Central Finland
E-P = Etelä-Pohjanmaa   Southern Ostrobothnia
P-S = Pohjois-Suomi   Northern Finland

ISBN 951-9199-53-5
Valtion painatuskeskus